वार्षिकी परीक्षा

आदर्शप्रश्नपत्रम्

(सम्पूर्ण-पाठ्यक्रम-अधिकृत्य)

सत्रम् - 2022-2023

कक्षा अष्टमी **विषयः संस्कृतम्**

समयः होरात्रयम् **पूर्णांकाः100**

प्रश्न-1. अधोलिखित-पठित-अनुच्छेदम् अधिकृत्य निर्देशित-प्रश्नानाम् उत्तराणि दीयन्ताम्। 1×5=5

गजधरा: वास्तुकाराः आसन्। कामं ग्रामीणसमाजो भवतु नगरसमाजो वा तस्य नव-निर्माणस्य सुरक्षाप्रबन्धनस्य च दायित्वं गजधराः निभालयन्ति स्म। नगरनियोजनात् लघुनिर्माणपर्यन्तं सर्वाणि कार्याणि एतेष्वेव आधृतानि आसन्। ते योजनां प्रस्तुवन्ति स्म, भाविव्ययम् आकलयन्ति स्म, उपकरणभारान् सगृह्णन्ति स्म। प्रतिदाने ते न तद् याचन्ते स्म यद् दातुं तेषां स्वामिनः असमर्थाः भवेयुः। कार्यसमाप्तौ वेतनानि अतिरिच्य गजधरेभ्यः सम्मानमपि प्रदीयते स्म। नमः एतादृशेभ्यः शिल्पिभ्यः।

(क) गजधराः के आसन्?

(ख) योजनां के प्रस्तुवन्ति स्म?

(ग) गजधराः प्रतिदाने किं याचन्ते स्म?

(घ) गजधरेभ्यः कदा वेतनानि सम्मानं च प्रदीयते स्म?

(ङ) केभ्यो नमः?

प्रश्न-2. अधोलिखित-पठित-पद्यांशम् अधिकृत्य निर्देशित-प्रश्नानाम् उत्तराणि दीयन्ताम्। 1×5=5

गुणा गुणज्ञेषु गुणा भवन्ति
ते निर्गुणं प्राप्य भवन्ति दोषाः।
सुस्वादुतोयाः प्रभवन्ति नद्यः
समुद्रमासाद्य भवन्त्यपेयाः।।

(क) गुणाः कुत्र भवन्ति?

(ख) गुणाः दोषाः कदा भवन्ति?

(ग) सुस्वादुतोयाः काः प्रभवन्ति?

(घ) समुद्रमासाद्य नद्यः कीदृशाः भवन्ति?

(ङ) गुणज्ञेषु के भवन्ति?

प्रश्न-3. अधोलिखित-गद्यांशयोः कस्यचिद् एकस्य गद्यांशस्य हिन्दी-भाषायाम् अनुवादं विधीयन्ताम्। **5×1=5**

(क) सामाजिक कुरीतीनां सावित्री मुखरं विरोधम् अकरोत्। विधवानां शिरोमुण्डनस्य निराकरणाय सा साक्षात् नापितैः मिलिता। फलतः केचन नापिताः अस्यां रूढौ सहभागिताम् अत्यजन् । एकदा सावित्र्या मार्गे दृष्टं यत् कूपं निकषा शीर्णवस्त्रावृताः तथाकथिताः निम्नजातीयाः काश्चित् नार्यः जलं पातुं याचन्ते स्म। उच्चवर्गीयाः उपहासं कुर्वन्त्यः कूपात् जलोद्धरणम् अवारयन्। सावित्री एतत् अपमान सोढुं नाशक्नोत् ।

(ख) मनस्यागता ते इयं भावना परमकल्याणमयी परं सर्वे न तथा अवगच्छन्ति। अस्तु, अस्ति तावदेतेषां विषये किञ्चिद् वैशिष्ट्यमपि कथनीयम्। सावहितमनसा शृणुत- जनजातिबहुलप्रदेशोऽयम्। गारो-खासी-नगा- मिजो-प्रभृतयः बहवः जनजातीयाः अत्र निवसन्ति। शरीरेण ऊर्जस्विनः एतत्प्रादेशिकाः बहुभाषाभिः समन्विताः, पर्वपरम्पराभिः परिपूरिताः, स्वलीला कलाभिश्च निष्णाताः सन्ति।

प्रश्न-4. अधोलिखित-पद्यांशेषु कस्यचिद् द्वयोः पद्यांशयोः हिन्दी-भाषायाम् अनुवादं विधीयन्ताम्। **5×2=10**

(क) इयं शिल्पिनां यन्त्रविद्याधराणां
भिषक्शास्त्रिणां भूः प्रबन्धे युतानाम्।
नटानां नटीनां कवीनां धरेयं
क्षितौ राजते भारतस्वर्णभूमिः।।

(ख) यत्कर्म कुर्वतोऽस्य स्यात्परितोषोऽन्तरात्मनः।
तत्प्रयत्नेन कुर्वीत विपरीतं तु वर्जयेत्।।

(ग) कं सञ्जघान कृष्णः?
का शीतलवाहिनी गङ्गा?
के दारपोषणरताः?
कं बलवन्तं न बाधते शीतम्।।

प्रश्न-5. अधोलिखित-प्रश्नेषु केषाञ्चित् पञ्च-प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत-भाषायां दीयन्ताम्। **1×5=5**

(क) आर्यभट्टेन कः ग्रन्थः रचितः?

(ख) अत्र किं सदैव सुपूर्णमस्ति?

(ग) मार्गे किं दृष्ट्वा बालाः परस्परं वार्तालापं कुर्वन्ति?

(घ) का स्वदृढनिश्चयात् न विचलति?

(ङ) आत्मवशं किं भवति?

(च) सप्तभगिनी-प्रदेशे कः उद्योगः सर्वप्रमुखः?

(छ) अस्माकं देशे कति राज्यानि सन्ति?

प्रश्न-6. अधोलिखित-प्रश्नेषु रेखाङ्कित-पदानि आधृत्य केषाञ्चित् पञ्च-वाक्यानां प्रश्ननिर्माणं कुरुत।

1×5=5

(क) **वायुवेगः** सर्वथाऽवरुद्धः आसीत्।

(ख) तस्य **मूर्ध्नि** तिष्ठन्ति वायसाः।

(ग) सर्वाणि पत्राणि **चलदूरभाषयन्त्रे** सुरक्षितानि भवन्ति।

(घ) चञ्चलः **वृक्षम्** उपगम्य अपृच्छत्।

(ङ) **समयात्** पूर्वम् आयासं करोषि।

(च) **तयोः** नित्यं प्रियं कुर्यात्।

(छ) सावित्रीबाई **कन्याभिः** सविनोदम् आलपन्ती अध्यापने संलग्ना भवति स्म।

प्रश्न-7. मञ्जूषातः अव्ययपदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत- **1×5=5**

[एव, खलु, तथा, परितः, पुरतः]

(क) विद्यालयस्य ……….. एकम् उद्यानम् अस्ति।

(ख) सत्यम् ……….. जयते।

(ग) किं भवान् स्नानं कृतवान् ………..?

(घ) सः यथा चिन्तयति ……….. आचरति।

(ङ) ग्रामं ……… वृक्षाः सन्ति।

प्रश्न-8. संस्कृत-पाठ्यपुस्तकम् अधिकृत्य कमपि एकं श्लोकं हिन्दी-सरलार्थ-सहितम् लिख्यन्ताम्, यः श्लोकः परीक्षा-पत्रे न स्यात्। **3+2=5**

प्रश्न-9. संस्कृत-पाठ्यपुस्तकम् अधिकृत्य कस्याश्चित् एकस्याः कथायाः सारं हिन्दी भाषायां लिख्यताम्।

5×1=5

(क) कण्टकेनैव कण्टकम् **(ख)** गृहं शून्यं सुतां विना

प्रश्न-10. शब्दानां यथानिर्दिष्ट-शब्दरूपं प्रदत्त-विकल्पेभ्यः चिनुत। **1×5=5**

(क) गणेश शब्दः, चतुर्थी विभक्तिः, एकवचनम्।

(1) गणेशाय (2) गणेशात् (3) गणेशस्य (4) गणेशेन

(ख) सीता शब्दः, षष्ठी विभक्तिः, द्विवचनम्।

(1) सीतासु (2) सीतायाः (3) सीतानाम् (4) सीतयोः

(ग) अस्मद् शब्दः, प्रथमा विभक्तिः, बहुवचनम्।

(1) अस्मान् (2) आवाम् (3) वयम् (4) अहम्

(घ) नदी शब्दः, सप्तमी विभक्तिः, एकवचनम्।

(1) नद्यः (2) नद्याम् (3) नद्याः (4) नदीषु

(ङ) मातृ शब्दः, तृतीया विभक्तिः, बहुवचनम्।

(1) मातरम् (2) मातृभ्याम् (3) मातृभिः (4) मातृभ्यः

प्रश्न-11. धातूनां यथानिर्दिष्ट-धातुरूपं प्रदत्त-विकल्पेभ्यः चिनुत। 1×5=5

(क) भू धातुः,लट्-लकारः,उत्तम-पुरुषः,एकवचनम्।

(1) भवामि (2) भवति (3) भवसि (4) भवामः

(ख) दृश् धातुः,लृट्-लकारः,मध्यम-पुरुषः,बहुवचनम्।

(1) द्रक्ष्यथ: (2) पश्यथ (3) द्रक्ष्यथ (4) पश्यथः

(ग) गम् धातुः,लङ्-लकारः,प्रथम-पुरुषः,बहुवचनम्।

(1) अगच्छम् (2) अगच्छन् (3) अगच्छत् (4) अगच्छत

(घ) स्था धातुः,लोट्-लकारः,उत्तम-पुरुषः,द्विवचनम्।

(1) स्थास्याव (2) तिष्ठाम (3) स्थास्याम (4) तिष्ठाव

(ङ) लिख् धातुः,विधिलिङ्-लकारः,मध्यम-पुरुषः, एकवचनम्।

(1) लिख (2) लिखेः (3) अलिखः (4) लिखसि

प्रश्न-12. प्रदत्त-विकल्पेभ्यः समुचितं विकल्पं विचित्य सन्धि/सन्धिविच्छेद-पदं वा चिनुत। 1×5=5

(क) बिभ्रन्न

(1) बि+भ्रन्न (2) बिभ्रत्+न (3) बिभ्रन्+न (4) बिभ्र+न्न

(ख) बहिः+आगत्य

(1) बहिरागत्य (2) बहागत्य (3) बहिआगत्य (4) बहिर्रागत्य

(ग) एतेष्वेव

(1) एतेष्+एव (2) एते+ष्वेव (3) एतेषु+एव (4) एतेष्+वेव

(घ) विनय+उपेता

(1) विनायेपता (2) विनयउपेता (3) विनयेपेता (4) विनयोपेता

(ङ) प्रवृत्तोऽपि

(1) प्रवृत्तः+पि (2) प्र+वृतः+ऽपि (3) प्रवृत्तः+अपि (4) प्रवृत्तो+पि

प्रश्न-13. प्रदत्त-विकल्पेभ्यः सङ्ख्यात्मक-अङ्कानां कृते समुचित-संस्कृत-पदं चिनुत। 1×5=5

(क) 25

(1) पञ्चविंशतिः (2) पञ्चदश (3) पञ्चत्रिंशत् (4) पञ्चचत्वारिंशत्

(ख) 58

(1) अष्टषष्टिः (2) अष्टपञ्चाशत् (3) अष्टचत्वारिंशत् (4) अष्टत्रिंशत्

(ग) 89

(1) अष्टाशीतिः (2) नवनवतिः (3) अष्टनवतिः (4) नवाशीतिः

(घ) 11

(1) एकाएक (2) एकदश (3) एकादश (4) एकविंशतिः

(ङ) 73

(1) त्रीसप्ततिः (2) त्रिसप्ततिः (3) त्रीषष्टिः (4) त्र्यशीतिः

प्रश्न-14. प्रकृतिप्रत्यययोः विभागं संयोजनं वा कृत्वा समुचित-पदं प्रदत्त-विकल्पेभ्यः चिनुत। 1×5=5

(क) कर्तुम्

(1) कर्+तुम् (2) कृ+तुमुन् (3) क्री+तुमुन् (4) क्रि+तुमुन्

(ख) सम्+पूज्+ल्यप्

(1) सम्पूज्य (2) समपूज्य (3) सम्पूजय (4) सम्पूज्यप्

(ग) त्यक्त्वा

(1) त्यज्+त्वा (2) त्यक्+त्वा (3) त्यज्+क्त्वा (4) त्यक्+क्त्वा

(घ) दृश्+तुमुन्

(1) दर्शितुम् (2) दर्शतुम् (3) दृष्टुम् (4) द्रष्टुम्

(ङ) करणीयम्

(1) कृ+अनीयर् (2) कर्+अनीयर् (3) कर्+अनीयम् (4) कृ+अनीयम्

प्रश्न-15. अधोलिखित-पदानां समुचितं पदपरिचयं प्रदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चिनुत। 1×5=5

(क) "अभवत" इत्यस्य पद-परिचयम्-

(1) भू धातोः, लङ्लकारः, प्रथम-पुरुषः, एकवचनम्

(2) भू धातोः, लङ्लकारः, मध्यम-पुरुषः, बहुवचनम्

(3) भव् धातोः, लङ्लकारः, मध्यम-पुरुषः, बहुवचनम्

(4) भव् धातोः, लङ्लकारः, प्रथम-पुरुषः, एकवचनम्

(ख) "मात्रा" इत्यस्य पद-परिचयम्-

(1) मातृ शब्दः, तृतीया विभक्तिः, एकवचनम्

(2) मातृ शब्दः, चतुर्थी विभक्तिः, एकवचनम्

(3) मातृ शब्दः, द्वितीया विभक्तिः, एकवचनम्

(4) मातृ शब्दः, पञ्चमी विभक्तिः, एकवचनम्

(ग) "सेवते" इत्यस्य पद-परिचयम्-

(1) सेव् धातोः, लट्लकारः, उत्तम-पुरुषः, एकवचनम्

(2) सेव् धातोः, लट्लकारः, मध्यम-पुरुषः, एकवचनम्

(3) सेव् धातोः, लट्लकारः, प्रथम-पुरुषः, बहुवचनम्

(4) सेव् धातोः, लट्लकारः, प्रथम-पुरुषः, एकवचनम्

(घ) "लताः" इत्यस्य पद-परिचयम्-

(1) लता शब्दः, तृतीया विभक्तिः, बहुवचनम्

(2) लता शब्दः, तृतीया विभक्तिः, बहुवचनम्

(3) लता शब्दः, तृतीया विभक्तिः, बहुवचनम्

(4) लता शब्दः, तृतीया विभक्तिः, बहुवचनम्

(ङ) द्रक्ष्यामः इत्यस्य पद-परिचयम्-

(1) दृश् धातोः, लृट्लकारः, उत्तम-पुरुषः, बहुवचनम्

(2) दृश् धातोः, लट्लकारः, उत्तम-पुरुषः, बहुवचनम्

(3) दृश् धातोः, लृट्लकारः, उत्तम-पुरुषः, द्विवचनम्

(4) दृश् धातोः, लृट्लकारः, उत्तम-पुरुषः, एकवचनम्

प्रश्न-16. यथानिर्दिष्टं लकार-परिवर्तनं कृत्वा प्रदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः समुचितं विकल्पं चिनुत। 1×5=5

(क) अहम् गच्छामि। (लङ्लकारे)

(1) अहम् गच्छानि (2) अहम् गमिष्यामि (3) अहम् अगच्छम् (4) अहम् गच्छेयम्

(ख) ते गायन्तु। (लृट्लकारे)

(1) ते गास्यन्ति (2) ते गायन्ति (3) ते अगायन् (4) ते गायेयुः

(ग) यूयम् स्थास्यथ। (लोट्लकारे)

(1) यूयम् तिष्ठथ (2) यूयम् तिष्ठत (3) यूयम् अतिष्ठत (4) यूयम् तिष्ठेत

(घ) आवाम् अपश्याव। (लट्लकारे)

(1) आवाम् द्रक्ष्याव: (2) आवाम् पश्याव (3) आवाम् पश्येव (4) आवाम् पश्यावः

(ङ) त्वम् पिबसि। (लृट्लकारे)

(1) त्वम् पास्यसि (2) त्वम् अपिबः (3) त्वम् पिब (4) त्वम् पिबेः

प्रश्न-17. प्रदत्त-विकल्पेभ्यः निर्देशानुसारं समुचितं विकल्पं चिनुत। 1×5=5

(क) संस्कृते कति कारकाणि सन्ति?

(1) पञ्च (2) त्रीणि (3) षट् (4) सप्त

(ख) "अधिकरण" कारके का विभक्तिः?

(1) तृतीया (2) सप्तमी (3) पञ्चमी (4) चतुर्थी

(ग) "यूयम्" इति पदस्य कः अर्थः?

(1) तुम दोनों (2) हम दोनों (3) हम सब (4) तुम सब

(घ) संस्कृत-पाठ्यपुस्तकस्य अष्टम पाठस्य नाम किम्?

(1) संसारसागरस्य नायकाः (2) सप्तभगिन्यः (3) भारत जनताऽहम् (4) नीति-नवनीतम्

(ङ) "आगम्य" इत्यत्र उपसर्गं पृथक् कुरुत।

(1) आ+गम्य (2) आग+म्य (3) आगम्+य (4) आग्+अम्य

प्रश्न-18. यथानिर्दिष्टं प्रश्नानाम् उत्तराणि लिख्यताम्।

(क) अधोलिखित-विशेषणविशेष्यानाम् उचित-मेलनं कुरुत। ½×4= 2

(क) मौखिकम् उपकारः

(ख) महान् भारते

(ग) मुद्राविहीनः ज्ञानम्

(घ) सम्पूर्णे विनिमयः

(ख) अधोलिखित-पदेषु भिन्न-प्रकृतिकं पदं चिनुत। ½×4= 2

(क) गच्छति, पठति, धावति, अहसत्, क्रीडति।

(ख) छात्रः, सेवकः, शिक्षकः, लेखिका, क्रीडकः।

(ग) पत्रम्, मित्रम्, पुष्पम्, आम्रः, फलम्।

(घ) पृथिवी, वसुन्धरा, धरित्री, यानम्, वसुधा।

(ग) अधोलिखित-विलोम-पदानाम् उचित-मेलनं कुरुत। ½×4= 2

(क) वीरः शान्ता

(ख) अशान्ता तत्रैव

(ग) मूर्खैः कातरः

(घ) अत्रैव विद्वद्भिः

(घ) अधोलिखित-समानार्थक-पदानाम् उचित-मेलनं कुरुत। ½×4= 2

(क) जगति पृथ्वीम्

(ख) प्रकृतिः नेत्रेण

(ग) चक्षुषा स्वभावः

(घ) वसुन्धराम् संसारे

(ङ) अधोलिखित-तद्भव-पदानाम् कृते संस्कृत-पदानि लिखत। ½×4= 2

(क) कड़वा ………..

(ख) लोभी: ………..

(ग) तिनका ………..

(घ) मधुमक्खी ………..